

Binnen de vaste commissie voor Defensie bestond bij enkele fracties de behoefte de Minister van Defensie enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake haar brief d.d. 21 februari 2018 houdende de geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken met Ministers van Defensie op 6 maart te Brussel (Kamerstuk 21 501-28, nr. 169). Tevens zijn voor dit Schriftelijk Overleg geagendeerd de brief van de Minister d.d. 17 november 2017 inzake Verslag Raad Buitenlandse Zaken met Ministers van Defensie op 13 november te Brussel (Kamerstuk 21 501-28, nr. 167), de brief van de Minister d.d. 23 januari 2018 inzake Beantwoording vragen commissie over het verslag Raad Buitenlandse Zaken met Ministers van Defensie op 13 november te Brussel (Kamerstuk 21 501-28, nr. 168) en het BNC-fiche: Mededeling militaire mobiliteit (Kamerstuk 22 112, nr. 2453).

De voorzitter van de commissie,
Ten Broeke

De griffier van de commissie,
De Lange

Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken (RBZ) met de ministers van Defensie op 6 maart, het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken met ministers van Defensie van 13 november en het fiche inzake militaire mobiliteit. De leden van de VVD-fractie hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de PVV-fractie hebben kennis genomen van de onderwerpen die op de agenda staan en hebben enkele vragen over Permanent gestructureerde samenwerking (PESCO) en enkele opmerkingen die daarover in de media zijn verschenen.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda Raad Buitenlandse Zaken met ministers van Defensie op 6 maart a.s. te Brussel. Zij hebben nog enkele vragen over de geannoteerde agenda.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de brieven en de agenda van de Raad en maken graag van deze gelegenheid gebruik om een aantal vragen over de inzet van de regering ten aanzien van de RBZ/Defensie te stellen.

PESCO

De leden van de VVD-fractie hebben al diverse malen hun opvattingen en zorgen inzake PESCO met de Minister gedeeld. De geannoteerde agenda en het algemeen overleg d.d. 8 februari jl. inzake de bijeenkomst van NAVO-ministers van Defensie op 14 en 15 februari hebben aanleiding gegeven tot enkele aanvullende vragen.

Tijdens het algemeen overleg d.d. 8 februari gaf de Minister aan dat er nog gesproken wordt over de deelname van «derde landen». Daarover wilde de Minister toen nog niet al te veel zeggen. Is er inmiddels nieuws op dat vlak? Hoe staat het met de gesprekken met derde landen? Met welke derde landen wordt er gesproken en in welke fase bevinden de diverse gesprekken zich?

Tijdens het algemeen overleg d.d. 8 februari gaf de Minister daarnaast aan dat de diverse PESCO-projecten nog moesten worden bevestigd in een Raadsbesluit. Dat besluit is natuurlijk nog niet gevallen, maar kan de Minister bij dezen toezeggen dat zij na afloop van de RBZ d.d. 6 maart een lijst van projecten met de Kamer deelt, inclusief een toelichting per project, die in elk geval de aard van het project, de verwachte kosten, de meerwaarde en de door Nederland ingenomen positie bevat?

In de geannoteerde agenda staat dat 25 lidstaten deelnemen aan PESCO. In het algemeen overleg d.d. 8 februari jl. verklaarde de Minister dat 24 landen deelnemen aan het PESCO project «Military Mobility». Welke lidstaat neemt niet deel aan dit project en waarom niet?

De leden van de PVV-fractie zouden willen weten wat de Minister vindt van de uitlatingen van de heer Stoltenberg over een Europees leger¹. De leden van de PVV-fractie delen de zorgen van dhr. Stoltenberg en willen weten hoe de Minister hier over denkt. Heeft de Minister dezelfde visie als dhr. Stoltenberg over PESCO en een EU-leger? Zo ja, op welke punten en met welke onderbouwing? Zo nee, op welke punten heeft dhr. Stoltenberg in haar visie ongelijk en waarom?

Wat gaat de Minister doen om deze zorgen bij de NAVO weg te nemen?

---

¹ <https://www.rtlz.nl/algemeen/buitenland/navo-baas-tegen-eu-eigen-leger-is-een-slecht-idee>

Ook willen deze leden weten wat de Minister denkt over de opmerkingen van de Franse Minister van defensie² dat PESCO zich ook moet richten op de export van wapens. Deelt de Minister deze opvatting? Hoe ziet zij deze visie binnen de bestaande afspraken over PESCO?

De leden van de CDA-fractie willen graag weten wat de door Nederland gewenste voorwaarden zijn waaronder derde landen aan PESCO-projecten kunnen deelnemen.

De Minister geeft ook aan dat Nederland voornemens is deel te nemen aan zeven van de eerste zeventien PESCO-projecten. De leden van de CDA-fractie willen graag weten wat de personele en financiële gevolgen van de verschillende PESCO-projecten zijn. Wanneer is hier duidelijkheid over? En kan de Minister alvast een inschatting geven van het totaal benodigde budget?

De leden van de D66-fractie constateren dat Nederland voornemens is aan zeven van de 17 PESCO-projecten deel te nemen. Kan de Minister toelichten wat de financiële consequenties hiervan zijn? En weet de Minister ook welke andere EU landen nog meer deel gaan nemen aan de zeven voorgenomen PESCO projecten?

Uit de brief van de Minister blijkt dat de ontwikkelingen die in het najaar van 2017 zijn ingezet – de totstandkoming van PESCO, de beloften ten aanzien van het Europese Defensiefonds met daarin het EDIDP – gekoesterd worden door de regering, maar dat de ontwikkelingen en vooruitgang op het terrein van Europese Defensiepolitiek pas in de zomer verder worden gebracht. De Nederlandse regering is er voorstander van de Europese defensie-bijdragen in de NAVO te bevorderen en daarbij enkele relevante voorstellen te doen. Die voorstellen komen in de komende maanden en moeten in de EU (Europese Raad van 28–29 juni) en vooral de NAVO-top van half juli zijn beslag krijgen. In de brief van 17 november 2017 wordt al gemeld dat de Hoge Vertegenwoordiger van de EU in maart een actieplan zal presenteren. Dat is in de geannoteerde agenda herhaald. Wat zijn de berichten uit Brussel; komt het actieplan er aan?

Met betrekking tot de «governance» van PESCO-projecten vragen de leden van de SP-fractie wat de voortgang op dit terrein is?

Wat is de bedoelde «waarde» van «derde landen» bij het «goed van de grond krijgen» van PESCO-projecten?

Met betrekking tot de financiering van de Nederlandse deelname komt de vraag op wanneer de begroting van de PESCO projecten duidelijk wordt?

Toekomst van veiligheid en defensie – EDF & EDIDP

De leden van de VVD-fractie willen nogmaals aandacht vragen voor het midden- en kleinbedrijf (mkb), en ervoor pleiten dat het fonds echt ten goede komt aan het mkb, maar ook bijvoorbeeld de diverse Nederlandse kennisinstituten. Tijdens het algemeen overleg d.d. 8 februari jl. betoogden de leden van de VVD-fractie dat het niet zo mag zijn dat we in dit programma een soort nettobetaler worden. De vraag in hoeverre het Nederlandse mkb in de programma's is of kan worden geborgd, kon de Minister toen nog niet goed beantwoorden. Kan de Minister na afloop van de RBZ de Kamer inlichten over welke kansen en ruimte het mkb en de diverse kennisinstituten krijgen of kunnen krijgen ten gevolge van de samenwerking op het gebied van defensieaankopen en onderzoek?

² https://www.defensenews.com/smr/munich-security-forum/2018/02/16/french-defense-minister-european-defense-industry-needs-export-to-survive/?utm_campaign=Contact+Quiboat+For+More+Referrer&utm_medium=twitter&utm_source=quiboat&utm_content=&utm_term=

Het Europese parlement heeft het Europese Defensie Industrieel Ontwikkelingsprogramma (EDIDP in Engelse afkorting) helaas gesteund. De leden van de SP-fractie zien dit als verdere ontwikkeling van de militarisering van de EU. Deze leden zien daarin een beloning van het Europese militair-industrieel wapencomplex. De leden van de SP-fractie zien geen reden om deze industrieën te subsidiëren.

GVDB-missies en -operaties

In de geannoteerde agenda schrijft de Minister dat het mandaat van EUTM Mali waarschijnlijk wordt herzien. De leden van de VVD-fractie vernemen graag waarom en op welke wijze de diverse lidstaten het mandaat wensen te herzien en wat de Nederlandse positie hierin is.

Wat wordt bedoeld met een uitbreiding van ondersteunende taken van EUTM Mali aan de G-5 troepenmacht, zo vragen de leden van de SP-fractie. Wat wordt de bijdrage die Nederland wordt gevraagd voor de G-5 troepenmacht in Afrika? Welke bijdrage wordt aan andere Europese partijen gevraagd? Wordt ook de EU zelf een bijdrage gevraagd?

De leden van de D66-fractie vragen zich af hoe de behoeftestelling en inzet van Nederland inzake EUTM Mali zich verhoudt tot Nederlandse inzet in het kader van MINUSMA.

EU-NAVO samenwerking

Voor de leden van de CDA-fractie is de samenwerking met de NAVO de hoeksteen van het veiligheidsbeleid. Tijdens de veiligheidsconferentie in München waarschuwde secretaris-generaal van de NAVO Jens Stoltenberg dat de Europese Unie vooral niet zijn eigen plan moet trekken op militair gebied (Trouw, 17 februari 2018, NAVO tempert militaire ambitie EU). De defensieplannen van de EU kunnen flinke risico's opleveren. Ze kunnen de band tussen Europa en de Verenigde Staten verzwakken, dupliceren wat de NAVO al doet, of discrimineren tegen de leden van de NAVO die niet bij de EU horen, zo gaf de secretaris-generaal aan. Graag willen de leden van de CDA-fractie weten hoe de Minister tegen deze kritiekpunten aankijkt en op welke wijze deze ondervangen kunnen worden.

Ook zou de Duitse Defensie minister tijdens deze top een lans hebben gebroken voor een Europees Leger (Trouw, 17 februari 2018, Pleidooi voor Europese militaire samenwerking). De leden van de CDA-fractie zijn tegenstander van een Europees leger. Hoe kijkt de Minister tegen deze uitspraken van de Duitse Defensie minister aan?

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van de Nederlandse inzet en zien met vertrouwen de uitwerking hiervan tegemoet. De leden van de D66-fractie zijn overtuigd van de winsten die te behalen vallen met het voortzetten van EU-NAVO samenwerking.

De leden van de SP-fractie constateren dat het oude streven van sommige EU-lidstaten en sommige lobbygroepen om te komen tot een zelfstandige militaire positie van de EU opnieuw vorm heeft gekregen in PESCO en tegelijkertijd vooral voorwerp blijft van spanningen tussen de Atlantici en European binnen de Noord-Atlantische gemeenschap. Zullen PESCO en alle andere plannen effectief zijn om van de EU een zelfstandige militaire macht te maken? Dat is een discussie waarin de Nederlandse regering een duidelijk standpunt heeft. Is de conclusie juist dat de Nederlandse regering PESCO en andere programma's voor de versterking van Europese militaire capaciteit alleen steunt als het de NAVO versterkt en verdiept? Is de conclusie tevens gerechtvaardigd dat Nederland niet

verder aan PESCO en ander Europese projecten zal werken als daarin een aanzet tot een militair zelfstandige EU wordt gezien? Indien neen, wat is het standpunt van de Nederlandse regering dan?

De leden van de SP-fractie zijn tegenstander van de militariseringsplannen van de EU. De hoofdzaak is, naar het oordeel van de leden van de SP-fractie, ontwapening in Europa. De huidige ontwikkelingen in Europa (West en Oost) duiden op een tweede Koude Oorlog met Rusland en dat is zeer ongewenst. De leden van de SP-fractie hebben met betrekking tot de militaire optredens in Afrika, het Midden-Oosten en Azië ook grote reserves.

BNC-fiche: Mededeling militaire mobiliteit

De VVD-fractie deelt de opvatting dat het verbeteren van militaire mobiliteit in de EU essentieel is voor het adequaat en tijdig kunnen reageren op interne en externe crisissituaties. In het fiche schrijft het kabinet dat het voorstander is van het verknopen van de 28 nationale netten tot één grensoverschrijdend trans-Europees vervoersnetwerk. Ook schrijft de Minister dat op dit moment in het Europees transport-investeringsbeleid nog geen rekening wordt gehouden met militaire doelstellingen of vereisten. Kan de Minister aangeven hoe daarmee concreet rekening kan worden gehouden? Hebben de leden van de VVD-fractie daarnaast goed begrepen dat een slimme transportinfrastructuur volgens de Minister gereflecteerd zou moeten zijn in het volgende Meerjarig Financieel Kader en dat de Minister zich hiervoor zal inzetten?

De leden van de CDA-fractie zijn een voorstander van het Nederlandse voorstel tot het vergroten van de grensoverschrijdende militaire mobiliteit. In het BNC-fiche staat dat de nieuwste ad-hoc werkgroep uiterlijk in maart 2018 een plan oplevert waarin taken, verantwoordelijkheden en een bijbehorend tijdpad uiteen worden gezet. Wanneer is de verwachting dat dit plan er ligt en kan de Tweede Kamer dit uitgewerkte plan ook ontvangen, zo willen de leden van de CDA-fractie weten. Hetzelfde vragen zij voor het actieplan van de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger, dat tevens in maart zou moeten verschijnen. Als laatste willen de leden van de CDA-fractie graag een nadere uitleg van de passage op pagina 6 van het BNC-fiche: »Daarnaast acht Nederland het ook in dit verband van belang dat het werk op het gebied van hybride dreigingen wordt voortgezet om de weerbaarheid van die infrastructuur die in het licht van het verbeteren van militaire mobiliteit strategisch wordt geacht, te versterken.« Om welke infrastructuur in het kader van hybride dreigingen gaat het dan?

Kan de Minister aangeven waar de nadruk ligt op verbetering van de militaire mobiliteit, zo vragen de leden van de SP-fractie. Gaat het daarbij om de landen in het Midden van Europa, met name Polen, of is dat niet het geval?

Is het waar dat het voornemen is om het TenTec-netwerk te benutten, zo vragen de leden van de SP-fractie. Indien ja, kan de Minister dat uitleggen? Indien neen, wat zijn dan de plannen?

Op welke wijze worden juridische voorwaarden geschapen om het project voor verbetering militaire mobiliteit vorm te geven?